

УДК 007 : 304 : 070

Островська Н.В.¹

¹ канд. наук із соц. ком., доц. НУ «Запорізька політехніка»

ФАКТЧЕКІНГ ЯК НОВИЙ НАПРЯМ ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНАЛЬНИХ ВИДАНЬ

Ефективним форматом контролю за публічними заявами знакових персон, публікаціями в ангажованих виданнях, соцмережах є фактчекінг. Регіональний фактчекінг в українському медіапросторі тільки набирає обертів, що й зумовлює мету й актуальність нашої розвідки.

Просуванню формату фактчеку в регіональному медіасегменті сприяють насамперед міжнародні проекти. Зокрема, декілька таких ініціатив за останні роки реалізувала чеська громадська організація Асоціація з міжнародних питань (АМО) спільно з українськими партнерами за підтримки Міністерства закордонних справ Чеської Республіки. У 2016–2017 рр. – проєкт «Посилення громадянського контролю в регіонах України», під час якого проведено семінари у регіонах України. Метою навчань було наблизити метод фактчекінгу як засіб боротьби проти російської пропаганди

та інструмент посилення суспільного контролю на регіональному рівні. У результаті освітньої діяльності запущено сайт «checkregion-ua.info» [3], на якому публікували фактчеки регіональні журналісти. Проєкт АМО був продовжений у 2018–2019 рр. і спрямований на об'єктивне та незалежне інформування української громадськості про події в регіонах посередництвом спростування неправдивої інформації. Наступний проєкт АМО «Використання даних у боротьбі проти маніпуляцій та дезінформації» (2020–2021) спрямований на боротьбу проти російської пропаганди за допомогою фактчекінгу [3].

У серпні 2020 р. – січні 2021 р. український фактчекінговий ресурс «БезБрехні» [1] за підтримки Internews Ukraine реалізував проєкт «Протидія незалежними регіональними медіа за допомогою інструментів фактчеку маніпуляціям суспільною думкою, пропаганді та дезінформації під час місцевих виборів 2020 року» [2]. Було залучено 10 регіональних медіа: Тернопільський медіацентр, «Вгору» (Херсон), «Технополіс» (Краматорськ), «Реальная газета» (Донецька область), «Свои.CITY» (Луганська область), «Кавун. CITY» (Херсон), «Район.ua» (Луцьк), «Дивись.info» (Львів), Запорізький Центр розслідувань, «Пушкінская» (Одеса). За час проєкту регіональні видання здійснили 120 фактчек-розслідувань, підготували 30 відеосюжетів до найгучніших матеріалів та 60 інфографіків. Частина регіональних ресурсів продовжила проводити фактчек-розслідування («Тернопільський медіацентр», «Кавун. CITY» (Херсон), Запорізький Центр розслідувань, «Район.ua» (Луцьк).

За результатами проєкту головний редактор порталу «БезБрехні» Олександр Гороховський визначив такі особливості регіонального фактчекінгу під час виборчої кампанії та в післявиборчий період:

- тенденцію зростання кількості пропагандистських повідомлень з елементами мови ворожнечі, особливо в інформаційному просторі східних регіонів;
- зловживання кандидатами на виборчі посади і впливовими персонами регіону темою пандемії COVID-19, поширення фейкових і маніпулятивних повідомлень;
- піар на приналежності до провладної партії;
- обіцянку кандидатів на виборах розв'язати проблеми, що не входили до їхньої компетенції;
- використання сучасних технічних засобів впливу на громадську думку;
- оприлюднення соціологічних рейтингів напередодні «дня тиші» і саме в цей день;
- демонстрацію виконання короткострокових обіцянок;

- виявлення фактів корупції, зловживань законодавством і повноваженнями [2].

За словами Олександра Гороховського, фактчек-дослідження суттєво збільшили обсяг якісного перевіреного контенту в регіональному сегменті, надали громадянам виборцям значну кількість перевірених даних під час виборчого процесу, що сприяло їх демократичному вибору, обґрунтуванню рішень віддати свій голос за певного кандидата [2].

Водночас впровадження формату на регіональному рівні стикалося із певними складнощами, зумовленими обмеженістю відкритих даних на регіональному рівні; безсистемністю даних у офіційних регіональних джерелах відкритого доступу; ангажованістю певних ЗМІ і, як наслідок, протидією поширенню перевіреної інформації; ігноруванням журналістських запитів, наданням у запитах неповної або узагальненої інформації, нерозумінням місцевими політиками та чиновниками суті тренду фактчек, і відтак – проявом негативу до журналістів, які цим займаються.

Самі журналісти регіональних видань зазначають, що формат знайшов відгук у аудиторії регіональних видань, фактчеки піднімали рівень активності аудиторії, ставали приводами для дискусії, особливо в передвиборчий період.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Без брехні. URL: <https://www.bez-brehni.info/>
2. Фінальний інформаційний бюлетень за підсумками роботи проєкту: «Протидія незалежними регіональними медіа за допомогою інструментів фактчеку маніпуляціям суспільною думкою, пропаганді та дезінформації під час місцевих виборів 2020 року». URL: <https://without-lie.info/projects/finalnyy-informatsiynyy-biuleten-proektu-faktchek-proty-manipuliatsiy-propahandy-dezinformatsii-feykiv-pid-chas-mistsevykh-vyboriv-v-ukraini/>
3. checkregion-ua.info. URL: <http://www.checkregion-ua.info/pro-proekt/>